

میلعا وه

(2) ج را خرد تّیهام و دوجو طا بترا  
دوجو ابد تّیئیش و صّخشتق و اوست

، لّو لّا ر قسلا - معبرا ر افسا ج را خرد سورد هلسلس  
، لّو لّا ج هئما ، لّو لّا ا قحر ملا ، لّو لّا کلسما  
هسلج - هئنیءه تقیقد دوجولان ا ی ف : عبارلا ل صفا  
ما ی سد

داتسا

ی نار هط ی نیسد ن س محمد محه دیسد ج ا د الله متیا  
هّرسد الله سّدق

# میجرلا ناطیشلا نم لله اب ذوعاً میجرلا ن محرلا الله مسب

بِسْحِدِ مِيعَ قَنْشُمَلَا ظَفْرُ قَلَاظِ حَصْدِ اَوْسٍ مِتَادِبِي نِيَعِ رُمَا دُوجُولَا نَأْلُ صَاحِلَا و  
1. لَامِ اَغَلَلَا

## قِاقْتِشَا هَلْسَمِ حِرْطِ

قِاقْتِشَا فِوَرِعَمِ ثَحْبِنَا دِرَاوِ اجْنِيَا زَا<sup>2</sup> نِاشِيَا  
مِلاَكِ لِصَدَامِ<sup>3</sup> دِشْ ضِرْعِ مِهْ اَلْبِقِ هَكِ دِنُوشِيْمِ  
تَسَا نِيَا

تَاذِ هِبْ مِئَاقِو تَسَا يِ جِرَا ذِتْ قِيَقْدِ كِي، دُوجُو  
دُوجُو رِدِو تَسَا وَا هِبْ مِئَاقِ تِيَهَامِو ؛ تَسَا شِ دُوخِ  
دُوجُولَا سِفْذِ يِ اَوْسِ يِ رِگِيْدِ عِي شِ رِهْ زَا، دُوخِ  
بِجَاوِ دُوجُو، دُوجُو رِگَا يِ نَعِي دِرَادِ اِنَاغْتِسَا  
، دُوجُو رِگَا وِ دِرَادِ مِريغِنِ عِ هِتَاذِبِ اِنَاغْتِسَا، تَسَا  
يِ رِگِيْدِ زِيچِرِهْ زَا اِنَاغْتِسَا، تَسَا يِ نَاكِمَا دُوجُو  
، اذِهي اَعْءَانِبِ. دِرَادِ بِي جَاوِ دُوجُو سِفْذِ يِ اَوْسِ  
؟ تَسَا ظَاظِ هِبْ دُوجُو رِبِ تِي دُوجُو مِ قِلاظَا  
قِلاظَا «دُوجُو مِ دُوجُولَا» : مِييُوگِي مِ اَمِ نِوچِ  
دُوجُو دُوخِ نِيَعْتِ ظَاظِلِهِبِ، دُوجُو رِبِ تِي دُوجُو مِ  
دُوجُو مِ سِپِ دِرَادِ نِيَعْتِ، دُوجُو دُوخِ نِوچِ. تَسَا  
؛ تَسَا دُوجُو مِ سِپِ تَسِيذِ مِهَبِمِ، دُوجُو نِوچِ ؛ تَسَا  
دُوجُو مِ، نِيَا رِبَانِبِ سِپِ تَسِيذِ لِمَجْمِ، دُوجُو نِوچِ  
لِ اَمْجَا يِ مَاهِبَا وِ حَنَهَبِ اَرِ عِي شِ كِي اَمِشِرِگَا. تَسَا  
دِشَابِنِ صَخْشْتِمِ هَكِي تَقْوَاتِ، دِيرِيگِبِ رِظْنِرِدِ

1. 41. ص 1، ج، تيلاعتملا تمكحلا

2. تَسَا هِدْمَا مِدْقَمِ دَاتَسَا طَسُوْتِ هَسْلَجِ نِيَا ؛ مِرْتَحِمِ نِيَقْقَحِمِ هَجُوْتِ لِبَاقِ  
تَسَا مِ 32 هَسْلَجِ هَمَادَا، لِ صَارِدِ هَكِي تِرِوَصِرِدِ

3. 18. هَسْلَجِ، 1 ج، رَارِ سَا نِشَلْگِ هِبِ دُوشِدِ عِوَجِرِ

دوشی مذت باژ وای ارب تیدو جوم

هبار ناسنا کی امش: «مپیوگب هک دینک ضر ف  
ی تآیصوصذی ارادن اسنا نیا هکن کتو عد اجنیا  
نیا، بذ»! درک مهاوخذ ضرعاً ادعبنم هکتسا  
رگید تسال مجم!؟ درواید اری صخش هچ دبع  
نوچ، دوشی منزل مدن اسنا نیا ربتیدو جوم نلا  
هک درادن انعم، دشاب لمجم ی تقو و؛ تسال مجم  
ی م امش دعب. دنک توعدا اری صخش کی دبع  
زار ادم کی «. دشاب ملع دیابن اسنا نیا»: دیوگ  
هدشن صخش مزونه زابی لو، دمار دل امجا لحر م  
نأ: تسال پیارسای نب واگ هیضق [لثم]. تسال  
هکنیا ات دنکی م لاؤس ردقن آ<sup>1</sup>) انیاع هبشت رقباً  
ملع هکی ناسنا» [دیوگی م دعب]. دوشد صخش  
ی لو دش رتصخش مزاب «. دشابی مشاه و دشاب  
ربدو جوم تسال مجم نوچ و، تسال مجم زونه  
و دشاب ملع»: دیوگی م دعب. دنکی مذ قصد و  
صخش] م ه زونه «. دشابی قتم و دشابی مشاه  
وا هکنیا «. دشاب دیز»: دیوگی م دعب؛ [تسال هدشن  
ی م صخش اری هیضق رگید، دشاب دیز دیوگی م  
،ی جراخ دوجو نیا هکنیا هب دینک هراشا ای. دنک  
تسال نم دارم

## هذو دوجو ی اربی فصو، صخش تیهام

،دنکذ ادیب صخش اتی تیهام ره، نیاربان بس پ  
هدافتسا اجنیا زا و، دوشی منزل مدن آ ربدو جوم  
تیهام هذو تسال دوجو لام صخش هک مینکی م  
و درادن دوجو [تاذلاب] جراخ رد تیهام نوچ

1. 70. هیأ (2) مرقد هروس

ی‌اربتیلهان لآا هکنیا .تسهن هذ رد روطنیمه  
 میناوتی مام و تسا هدرک ادیپ تیدوجوم لمد  
 و اصّخشت ظاحلهب ،مینکلمد نآ ربار دوجوم  
 ؛تاذلاب ام ی‌ای هتئی ضر عطاب ام لک :سپ .تسا  
 صّخشت ظاحلهب تیهام نیا ربتیدوجوم نوچ  
 لام تاذلاب و لاوا تیدوجوم نیا سپ ،تسا هتفر  
 زا تسا ترابع مه صّخشت و ،تسا صّخشت  
 دوشی م صّخشت ،نیاربان سپ .جراخ دوجو نامه  
 دناوتی م صّخشت ظاحلهب مه تیدوجوم و دوجو  
 .دوشلمد ناسنا نیا ربت

هچ و دشاب دایقم دوجو هچ ،دوجو نیا لاماد  
 رگانوچ .تسه صّخشت و دره رد ،قلطم دوجو  
 و مهیم هکی زیچ نآ ،دشاب ماهبا و دشاب صّخشت  
 جراخ و تسا ن هذ طقف ،نآ عاعو ،تسا لمد  
 هبنج هب ایشا تقیقه هک مینادی مام نوچو .تسیند  
 دوجو نیمه سپ ،تسا اهنا ی‌جراخ ی‌تبعث  
 لهاتسم دناوتب ات دشاب صّخشم دیاب ،ی‌قلاط  
 .دشابش دوخ ربت دوجوم لمد ی‌اربت

هک تسا دوجو هک دوشی م نشور نایب نیا اب  
 ادایقم ناکءاوس ؛دنکی م قدص نآ ربتیدوجوم  
 انعم بذ ،دشابن یعم رگانوچ لاماد .أقلطم و أئیعم و أ  
 دیز «دوجوم دیز» [هیضق رد لاثم] ؛تسا نشور  
 رگانوچ و ن یعم دوجو نامه زا تسا ترابع  
 هکنیات هجهب ،تسا نشور انعم زاب دشاب قلطم  
 [هکلب] ،تسیند لمد و مهیم دوجو ،قلطم دوجو  
 .درادن صّخشت اب ی‌تافانم هعد و تسا ی‌عسد دوجو  
 ی‌نعید ،دشاب تعسو ی‌اراد [هکنیا ولو] ی‌نیش ی‌نعید  
 ی‌م صّخشم ،تسا ی‌جراخ صّخشم هکنیمه  
 و دروای مزد صّخشت زا ار زیچ ،هعد .دوش



تاصاصتخا زا تیدوجوم هکی تلاحرد .مینک  
 زا هک تسا ی تایعازتنا زا ی نعید ،تسا صخشت  
 نیا لاصا .دوشی م عازتنا صخشم عی شد کی  
 نید توافتم یانعم رگید اذهلو .تسا نآ لام  
 طقف فلاتخا و دوری م نیدزا دوجوم و دوجوم  
 هذشلمدن آ رب دوجوم هک دنایم ی تیهام نآ رد  
 رد ی لو تسا فلاتخا رظنه طقن آ زا طقف ،تسا  
 تسین ی فلاتخا رگید دوجو دوخلصا

دوجوم لمد رد هک هچنآ ،رگیدت رابعه و  
 یوهام نیعت [هکلب] تسین تیهام میراد مزلا  
 ،مربی م راکه بنم هک ار «نیعت» ظف نیا .تسا  
 دهاوخ فیرشد دیسریم موحرم زا هکی بلطم رد  
 تسه اجنآ رد هکی رظن و دروخی م دردهب ادما  
 ار ش دوخ ی اج دناوتب ایضق نیا هطساوهب دیاشد  
 .دنگ زاب

### تیهام رب تیدوجوم لمد ی گنوگچ

تیهام ام هک تسا نیا رسد رب اهت بحد مامت  
 ی نعید ؛مینادی م تیدوجوم لمد ی ار بل هاتسم ار  
 ی م لمدن آ رب تیدوجوم هک تسا دیز تیهام  
 .دوجوم ورمع ،دوجوم دیز [ :مپیوگی م و ] دوشد  
 دوجو امرگان کلو ،مینادی م ل هاتسم ار تیهام ام  
 لمد ی ار بل هاتسم ار [تیهام دوخ هن] تیهام  
 .دیای مند شپ ی لاکشا رگید ] ،میتسناد دوجوم  
 ؛تسا اتود تیهام دوخ اب تیهام دوجو [هتبلأ  
 دوخل ابندهب ار تیدوجوم هک تسا تیهام دوجو  
 .دیز تیهام هنذتسا دیز دوجو نیا ی نعید .دشکی م  
 نآ هب دیراد چراخرد امشدن لآ هک [ی زیچ] نیمه

<sup>1</sup> ی ف دجوئ ام کاند دیوی و : «ت رابع ل یذ ،دعب هسلج هب دوشد عوجر  
 (ق قحم) ... .»... تیفیرشلا ی شاوحلا

ار وا روضد هک [یزیچ] نیمه و دینکی م هاگن  
 ار ن آ هک [یزیچ] نیمه و دینکی م ساسحا  
 دوجو دینکی م دهاشم دوزی ولجر د و لابقرد  
 کیزا تسا ترابع هک دیز تیهام هذ ؛تسا دیز  
 ،ندوب ورمع رسپ :دنام ،هینهد تآیصوصخ  
 نیا ی اراد و ندوب هفایق و دق نیا ی اراد  
 .تسا وا تآیهام اهنیا همه .ندوب تآیصوصخ  
 لابقرد امشن لآ هک ی روضد و دوجو نامهی لو  
 نیا دوجو ،دینکی م ساسحا ار ن آ ن اتدوخ  
 هک تسا ن آ ی ار ب لهاتسم ،تآیصوصخ  
 دوجو نیا نیاربان دوش لمد ن آ ر ب تیدوجوم  
 ش دوز فرط هب ار تیدوجوم هک تسا دیز  
 ،تسا هدرک بذج دوز فرط هب ،تسا هدناشک  
 دوزرب ار دوجوم ن آ و هتخادنا ماد و دنب و بانط  
 دوجو ن آ رگا هکی روط هب ؛تسا هدرک رقتسم  
 دیتسناوتی مند امش تقوچیه ،دوبند امش ل باقمرد  
 رابن اراه امش رگا .دینکل مد ن آ ر ب ار **دوجوم**  
 رد [طقف] ،دیرواید ن اتنهد رد ار دیز تیهام مه  
 رگا .دیهدی مند ماجنا ی راک و دیاهدروا ن اتنهد  
 هک تسا نیا ،دیهدب ماجنا ی راک و ا ی ار ب ی لیخ  
 :دیوگی م و دینکی م لمد ن آ ر ب ناکما کی  
**دوجوم** :دیوگی مزرگیدی لو ،**نکم**

ادید دوجو چراخرد دیز نیا هکنیمه نیاربان  
 ،دینیبی م ن اتدوخ ل باقمرد ار وا امش و دنکی م  
 و دینکل مد ن آ ر ب ار **دوجوم** دیناوتی م رگید لامح  
 «تسا دوجوم دیز لامح س پ» :دیوگی م

### صّخشت و دوجو قواست نیبیت

صّخشت زاتسا ترابع تیدوجوم نیا س پ  
 - دنیوگی م هک - دوجو و صّخشت نیب قواست اذل



دیز ربار **دوجوم** هکام؛ ت سا روطن یمه م ه اجنیا  
 دوخ ربار و مینکی م لمد ورم ع ربار، مینکی م لمد  
 هب **دوجوم** [لمد] نیا، مینکی م لمد م ه دوجو  
 نام ه ظاحله ب ه کلب، تسین اهنا ت ایصوص ذ ظاح  
 رد هک ت سا ی ایام رسد و ایام ن آ هک ت سا ی ایام  
 ترابع ن آ و ت سا ه دش ه تشاذگ فاتخم ت ادوجو  
 ت سا دوجو نام ه زا

هکی فلاتخان آ، هئسم نیا هطسا و هب اذهی ل ع و  
 ت سا تیدوجوم و دوجو لصا نید و عایشا نید  
 اجنیا رد ام هک [وحنن یاهب]. دوری م نیدزا  
 ربار م هرگا؛ مینکی مذلمد ت یهام ربار تیدوجوم  
 دوجو ظاحله ب نیا، مینک لمد عایشا ت یهام  
 ت سا ت یهام

### **دوجو هطسا و هب ت یهام ربار «دوجوم» لمد**

ظاحله ب دوجوم لمد، ت یهام رد اذل و  
**دوجوم** ش دوجو ظاحله ب دیز ی نعید. ت سا ش دوجو  
 دوخ ظاحله ب، اهنت دوجو دوخ رد ی لو؛ ت سا  
**دوجولا**: میوگی م ی تقو. دوشی م **دوجوم** ش دوجو  
 ت سا دوجو دوخ ظاحله ب تیدوجوم نیا، **دوجوم**  
 ! هذ. ت سا ت یهام ن مضرد هکی دوجو ظاحله ب هذ  
 ن مضرد دوجو ظاحله ب ار دوجوم تقو چیه امش  
 ، دوجو نیا تقو کی، هلب. دینکی مذلمد ت یهام  
 ی م ادیق قحذ ت یهام ن مضرد ی سناشد ترو ص هب  
 و ی قیقذ تقو کی و، ت انکم لثم دنک  
 ادیب ن یعت ش دوخ ظاحله ب دوجو ن آ، ی سناش ریغ  
 نیاربانب. دوجو ص خشت دوشی م نیا. دنکی م  
 ت سا نشور ی لیخ هئسم

ن آ هک دنکی م ل قذ ی لعوب زا ی ملاک اجنیا رد  
 ی م ناشیا. دنکی م تیاکد تهج نیمه زا م ه

روظنم و دیوگی م دحاو امش تقو کی: دنیوگ  
 دحاو تقو کی، تسا دحاو موهفم دوحس فد امش  
 اجنیا رد؛ تسا ن آق ادم ن اتر و ظنم و دیوگی م  
 و تسا دحاو، دحاو ی نعید، دنکی مذی قرف چیه  
 موهفم اج کی رد مکنیا لای؛ درادن اجنیا ردی قرف  
 ق ادم اج کی رد و، تسا هدش ظاحط دحاو دوح  
 ، نیمز، عام دننام، تسا هدش ظاحط ن آ ی ج راخ  
 دحاو موهفم مکنیا هذ. کذلک اثما و عامس، شرع  
 بآ هب امش هکی تقو. تسا هدش ضوع اجنیا رد  
 ، عام تدحو ظاحط هب اجنیا رد، **دحاو عام**: دیوگی م  
 هب ی تقو ای؛ بآ ن اعیم ظاحط هب هذ دیوگی م دحاو  
 باتک تدحو ظاحط هب، **دحاو باتک**: دیوگی م باتک  
 هب ای تیساطرق ظاحط هب هذ، **دحاو اذھ**: دیوگی م  
 و؛ ن آ رگید ت ایصوصخ ای و ن آ فیک ظاحط  
 ، ایشا ی وهام ت ایصوصخ نیا اذھلف<sup>1</sup>. **آر ج م اھ**  
 تهج نامھ مکلبد درادن یریشان دحاو موهفم رد  
 ملامک هب الله عاشن ا ات. دش ن ایید هک تسا ی عزت نا  
 میسر ب فیر شد دیسریم مو حرم

### ن تم ق بیط

میا هذنا و خذ ار ل بق زا یر ادم ارهاظ

(4) لصف  
 یینعاً تقیقده دوجولان ای ف  
 «تسا ی ج راخ تقیقده یر ادم دوجو دوح»

تیهام و موهفم کی یر ادم دوجو ی نعید  
 تقیقده کی ش دوح مکلبد تسیند ی نهد و یر ابته  
 روطچه کور معو دیز لثم. دراد ی نیعو ی ج راخ  
 می هدهاشم و سما ار اهنأ ام و دنتسه ج راخ رد  
 ی نیع تقیقده کی ج راخ رد مه دوجو دوح، مینک  
 دوجو دوح لام تقیقده و تینیعاً لاصا مکلبد، دراد

<sup>1</sup> 367 ص، عاقلشلا باتک نم ت ایهلای



و دیتفری م هناخه به امشرگا [دینک ضرف] ؛ ...دوب  
امش ی دوجو ت ایصوصه عفدکی هک دیدیدی م  
رد اجن امه زا ،تسا هدرک ادیی لّجت امش مناخرد  
!دیتشاذگی م رار ف هب اپو دیتسبی م ار

## ایدوجو ت ایصوصه ی اربی لاثم نایب

اقافتا و میراد ماسلا هیلع نسد ماما هرابرد  
دجسم رد ترضد .تسا بقانم رد مه شتیاور  
:دندرکی م تبحد دنتشاد و دندوب هتسشن

ماشو مری م ماشه به ار هیندم مهاوخب رگا ،منکی مهچ و منکی مهچ مهاوخب نمرگا  
«منکی منزار درمو درمار نز ،مروآی م هیندم به ار

رگا» :تفگ هتخوسردپ ،دوب اجنای ماشکی  
هعفدکی «!منیب هب ماجنا بخ ،ی یوگی م تسار  
:دندومرف ترضد

«!شکب تلاجخ ،وربوش دندب؟ ی اهتسشن اهدرم نیب ارچ»

ش یاهشیر و دروآرد سیگ فرط هعفدکی  
علاطا بخ هک مه رگیدی اهزیچ و تخیر همه  
تسا نز دید ،درکرار فو دش دندب هصلاخ! مرادن  
هناخه به روطچ لاماد :تفگ! دندیدن واه همه و  
لیبسکی هک دید تفر؟ منکر اکه چار منز و مورب  
ات! ایب ،ایب :دیوگی م! اتسا هتسشن اجنای اهتسد  
ایب هعفد نیب از لاماد ،ی دوب هراکه مه وت لاماد  
راکه به ار و اهتفرن زونه ،هصلاخ! هب سپصاقت  
:دندومرف ترضد هکنیا بللاج لاماد دعب! تفرگ

«تسا ی تئذ ،دوشی م ادیب امشزا هک مه ی اهچب»

دوب مه ی تئذ و دندروآرد هچبکی هصلاخ  
دمآ درمنآ دعب! رگید دش لدب و ضوع ،اقآ چیه  
ترضد تقونآ .دش مه نیعیشزا و هدرک هبوت  
و دندندرگرب ناشیاچرس ار اهنا رگید  
لاماد .دنداد واه به ار مادکره ی دوجو ت ایصوصه  
!ناتلوا ی اچرس دیدرگرب

<sup>1</sup> 8. ص 4 ج ،ماسلا مهیلع بلاطی بأ لآ بقانم



،ی نیع و ی ماء دیحوت ثحرد اذآ .تسا دوجو  
 ی نعید ؛دوشی م تابثا ،دوجو ایصخش تینیع  
 ترابعه<sup>1</sup> .دراد تینیع مه و صخش مه دوجو  
 صخش و تسا صخش اب ی واسم تینیع ،رگید  
 اب ی واسم ود ره و تسا تینیع اب ی واسم مه  
 .دنتسه دوجو

دعبه سلج ی ار بدشاب ی قدام الله عاشن ا

دّمحمِلْ ا و دّمحمِلْ ا عِلْ ص دّمهَلْلا

### سرد تا حلاطصا

،ن تفای تیدرف ،ن دود نیعم و ی نژد :صخش  
 .دوشی م نیریثک رب عی شد قدصع نام هچنآ  
 و ماهبا عفر ،ن دود نیعم و صخشم :نیعت  
 ل امجا

.دوجو ل باقم ،ی تسیند :مدع

:بجاو دوجو وجودی که قائم به ذات است و  
 نیازی به غیر ندارد (اشاره به خداوند).  
 :ی ناکما دوجو وجودی که ذاتاً اقتضای وجود  
 و عدم ندارد و برای موجود شدن نیازمند علت  
 است (وجود ممکنات).

:ی عید دوجو / ی قلاط ا دوجو / ق لطم دوجو  
 .ت عسو ی اراد ،طرشد و دیق نودب دوجو

.تیدودحم و دیق ی اراد دوجو :دایقم دوجو

تقیقد / ی جراذ تقیقد / ی جراذ دوجو  
 دوجو ل باقم ،عقاو ملعارد دوجو :نایعلا ا / ی نیع  
 ی نهذ

.ن هذ رد دوجو :ی نهذ دوجو

:ل مد نسبت دادن یک محمول (مانند  
 «موجود») به یک موضوع (مانند «زید»).

<sup>1</sup> 38 ص ، 1 ج ، تعلیقاته مکمل

دوخی دوزخ هب، اتاذ: تاذلاب

ی دوزخ هب هذ، رگید زیچ هطساو هب: ضرعلاب  
دوخی

ی ارب عوضوم ی گتسیاشد: لمدی ارب ل هانتسم  
دوشد لمدن اربی لومحم هکنیا

قواست همراهی و برابری دو مفهوم در  
مصدق (مانند تساوق وجود و تشخص).

للفطت وجود تبعی، قائم نبودن به خود (مانند  
وجود ماهیت که طفیلی وجود است).

تساوی کتم دوزخ هب هک ی دوجو: تاذ هب مئاق  
هعسد گستردگی، وسعت (در مورد وجود  
مطلق).

قیداصم زا هک ی میهافم: تآیعازتنا / عازتنا  
دوجو ی لو دنوشی م هتفرگی نهذ ای ی جراخ  
دنرادنی لقتسم

ی میهافم: یرابتعا تیهام / یرابتعا موهفم  
دنتسه ن هذ هتخاسد و دنرادنی جراخ آزا هب ام هک  
دناهتفرگل کشد دادرارق ساسا رب ای

هدعاق: تاذلاب ام ی لای هتئی ضرعلاب ام لک  
فصوره هکنیا ربی نبمی فسلف